

Του **ΑΚΗ ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ**

«[...] κατά τη διάρκεια γυμναστικών επιδείξεων του Δημοτικού Σχολείου Τυχερού, στις οποίες η ίδια λάμβανε μέρος ως μαθήτρια: Μια δασκάλα μάς έβαζε και τραγουδούσαμε. (σιωπή, τραγουδάει) Μισεύω και τα μάτια μου δακρύζουν λυπημένα... Αχ, πατρίδα μου γλυκιά... (χαμογελάει)» (σ. 50)

Στο δέκατο ένατο κεφάλαιο του καινούργιου βιβλίου του Κώστα Καβανόζη, ενός μυθιστορηματος με τον τίτλο «Τυχερό», ο συγγραφέας επιχειρεί μια αφηγηματική παράκαμψη ώστε να μας μιλήσει για το αεροπορικό δυστύχημα που έγινε τον Οκτώβριο του 1959 και αφορούσε την πτήση 214 της Ολυμπιακής Αεροπορίας. Σύμφωνα με έγγραφο της εποχής: «[...] η επακολουθήσασα δε πυρκαϊά αποτέφρωσε άπαν σχεδόν το φορτίον. Η τύχη, παρ' όλα αυτά, αρκετών μεμονωμένων αντικειμένων (τεμαχίων αεροσκάφους, εγγράφων, τιμαλφών των επιβαινόντων, βιβλίων κ.λπ.), τα οποία περισυνελέγησαν στον τόπο της συντριβής από τεχνικά κλιμάκια ή υπό της Διευθύνσεως Χωροφυλακής Κηφισιάς και τέθηκαν προσωρινά υπό κατάσχεση, προκειμένου να μελετηθούν σε σχέση με το δυστύχημα ή να εξακριβωθεί πέραν πάσης αμφιβολίας ο ιδιοκτήτης τους» (σ. 266).

Την αναφορά του εν λόγω εγγράφου ακολουθεί η εξιστόρηση (ακόμη) μιας εγκιβωτισμένης ιστορίας ενός πιθανού λαθρεπιβάτη, πρώην εξόριστου στη Μακρόνησο και νυν μικροαπατεώνα, ο οποίος είχε επιβιβαστεί στο μοιραίο αεροσκάφος χρησιμοποιώντας ψεύτικο όνομα, πριν καταλήξει σε μια παράλληλη αφήγηση από το βιβλίο του θείου του, Δημήτρη Καβανόζη, για τη ζωή του Σταύρου Ζαπάρτα από το πατρογονικό χωριό του Καβανόζη. Και ο λόγος που αυτή εδώ η ανάγνωση επιλέγει το 19ο κεφάλαιο ως χαρακτηριστικό του «τρόπου» του Καβανόζη σε αυτό το μυθιστόρημα, δεν είναι παρά επειδή αυτές οι (εν πρώτοις) ασύνδετες παρεκβάσεις συναιρούνται

ΦΩΤ: ΟΛΥΣΣΙΑ ΔΕΝΑΤΣ

Ό,τι απέμεινε από τη μνήμη

(τελικά) στο ίδιο αφηγηματικό μονοπάτι – και αυτό με τη σειρά του τυλίγεται γύρω από την τραγική έκβαση εκείνης της πτήσης του 1959.

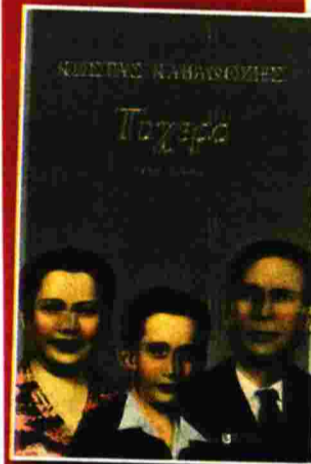
Αυτό είναι το πέμπτο βιβλίο του γεννημένου το 1967 Καβανόζη, μετά το βραβευμένο «Χοιρινό με λάχανο» (Κέδρος, 2004), το πολύσημο και αμφιλεγόμενο «Του κόσμου ετούτου» (Κέδρος, 2009), τη συλλογή διηγημάτων «Όλο το φως απ' τα φεγγάρια» (Πατάκης, 2011) και το σχεδόν αυτοβιογραφικό «Χαρτόκουτο» (Πατάκης, 2015). Κάθε φορά ο Καβανόζη δοκιμάζει και δοκιμάζεται στις συγγραφικές του απόπειρες – στα δύο πιο πρόσφατα βιβλία του, «Χαρτόκουτο» και «Τυχερό», τοποθετεί με θάρρος το προσωπικό του βίωμα στο επίκεντρο της αφήγησης. Στο μεν «Χαρτόκουτο» ήταν οι αναμνήσεις της ενηλικίωσής του που επανέρχονταν μέσα από τα αντικείμενα που είχαν φυλαχτεί και ξεχαστεί σε ένα χαρτόκουτο, στο δε «Τυχερό» ανοίγει το πλάνο ώστε να συμπεριλάβει τις αναμνήσεις, καταγεγραμμένες

ή εξιστορημένες προφορικά, της οικογένειάς του και του γενέθλιου τόπου. Αλλωστε, ήδη από την προμετωπίδα του βιβλίου, ο συγγραφέας δηλώνει με απόλυτη σαφήνεια πως: «Όλα τα πρόσωπα του μυθιστορήματος υπήρξαν, όλα τα λόγια ειπώθηκαν και όλα τα γεγονότα συνέβησαν».

Περνώντας από το πρώτο κεφάλαιο, όπου η αφήγηση πλέκει και συναρθρώνει θραύσματα ντοκουμέντων, διαλόγων του Καβανόζη με τους γονείς του και αναμνήσεων (θυμίζοντας τη δομή του μυθιστορήματος «Αυτοβιογραφία ενός βιβλίου» του Μισέλ Φάις), στα ακόλουθα είκοσι ένα η προσέγγιση αλλάζει προς μια πιο κλασικότερη αφήγηση, όπου πλέον μόνον οι εναλλαγές του αφηγηματικού χρόνου πλέκονται. Το ύφος της γλώσσας του Καβανόζη έχει, από επιλογή, στοιχεία παραδοσιακά – λες και επιχειρεί να αποδώσει τιμή τόσο στη γλώσσα όσων βίωσαν και κατέγραψαν τα εξιστορηθέντα όσο και στον τρόπο που τα γραπτά περασμένων δεκαετιών

(εφημερίδες και βιβλία) διάλεγαν να τα αποτυπώσουν στο χαρτί. Εξάλλου, έτσι όπως τα ντοκουμέντα (με πλάγια) συνυπάρχουν στην ίδια πρόταση με τα όσα γράφει απευθείας ο ίδιος συγγραφέας, η εν λόγω επιλογή φαντάζει μονόδρομος.

Το χωριό Τυχερό ή Τύχιο, κοντά στο φυσικό σύνορο του Εβρου, δίνει τόσο τον τίτλο όσο και το ιστορικό και γεωγραφικό στίγμα του βιβλίου. Ετσι, με άξονα εκείνο το πρώτο δυστύχημα της Ο.Α., η εκκένωση της Ανατολικής Θράκης το 1922 και η μεταγκατάσταση του Βαγγέλη Βολοβότση στο Τυχερό, ο χωρισμός του από τον γιο του εν μέσω του Εμφυλίου, η ανοικοδόμηση ενός παράδοξα βαφτισμένου συγγενικού χωριού από Έλληνες πρόσφυγες, η μετέπειτα επιστροφή τους στα πατρία και η πορεία τους μεταπολεμικά, στις δεκαετίες που η Ελλάδα άρχισε να αλλάζει ριζικά, μεταπλάθονται σε λογοτεχνία. Οι προφορικές μαρτυρίες μεταφέρονται αυτούσιες στο χαρτί, πολλές εκ των οποίων μέσα από μαγνη-

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ

«Τυχερό»

Μυθιστόρημα

Πατάκης, 2017

Σελ. 326

τοφωνήσεις του ίδιου του συγγραφέα, αποκόμματα εφημερίδων, χωρία βιβλίων παρατίθενται λέξη προς λέξη, κρατικά έγγραφα φωτίζουν λεπτομερώς την αφήγηση.

Εν ολίγοις, το «Τυχερό» έχει εξαιρετη μυθιστορηματική ροή, που πηγάζει από ποικίλες πηγές του πραγματικού, ενώ ταυτόχρονα είναι ένας στέρεος μυθοπλαστικός κόσμος που είναι πειστικός (και επειδή έχει υπάρξει όπως ακριβώς αναπαρίσταται. Αλλωστε, όπως σημειώνεται προς το τέλος του βιβλίου: «Έκανε μια έρευνα ο θεός, από πού προήλθαμε. Για να γράψει βιβλίο. Αλλά δεν πρόλαβε να τελειώσει, με πληροφόρησε κατά τη συνάντησή μας ο Μενέλαος» (σ. 312). Κάπου εκεί φαίνεται πως παίρνει τη σκυτάλη ο συγγραφέας και χρησιμοποιεί την ιστορία του χωριού και της οικογένειάς του ώστε να φωτίσει τη σύγχρονη ελληνική Ιστορία, και καταφεύγοντας σ' αυτήν να αναζητήσει το πολύτροπο βάρος που ρίχνει στις ιστορίες της πατρικής του διακλάδωσης.